

отъ нея. Всѣко сражение, въ което падатъ хиляди жертви, непрѣстаното увеличение на масовата мизерия, причинена отъ войната, възможнитѣ поражения — всичко това раздрава и ожесточава все повече народнитѣ маси противъ господстващитѣ класи. Обвиненията на социалдемократията, които въ началото на войната се натъкватъ на противодѣйствието на разюзданитѣ националистически страсти на народнитѣ маси, въ течение на войната намиратъ все по-широкъ и по-широкъ откликъ въ тия маси. Това разтѣяне негодувание и възмущение подготвя почвата за класовитѣ борби слѣдъ войната. Ако социалдемократията успѣе веднага слѣдъ войната да насочи недоволството на разочарованитѣ народни маси противъ капиталистическото общество и държавата, въ които се коренятъ причинитѣ на всички войни, тогава не сж напраздно падналитѣ жертви на войната. По тоя начинъ една война, започната противъ волята и въпрѣки енергичнитѣ протестести на пролетариата, може да изиграе ролята на единъ мощенъ лостъ въ историята.

Кримската война бѣ послѣдвана отъ прѣмахването на крѣпостничеството въ Русия; войната въ 1859 год. доведе до събарянето на абсолютизма въ Австрия, до обединението и демократизирането на Италия, до засилването на либерализма и възобновяването на социалдемократическото движение въ Германия; войната въ 1866 год. доведе до въвеждането на общо изборно право въ сѣвѣрна Германия и либералния режимъ въ Австрия; слѣдъ войната отъ 1870 год. избухна Парижката Комуна, установи се републиката въ Франция и либералния режимъ въ Германия; на руско-японската война народитѣ отговориха съ революцията въ Русия, съ извоюването на общо изборно право въ Австрия, съ революциитѣ въ Персия, Турция, Индия и Египетъ. Но днесъ една европейска война ще бѣде много по страшна по своитѣ послѣдствия отъ всичкитѣ горѣизброени войни. Затова именно и толкова по-дълбоки ще бѣдатъ нейнитѣ социални и политически послѣдствия.